

بررسی اثرات گاز خردل بر میزان برخی هورمونها در مجروحین شیمیایی جنگ تحمیلی عراق علیه ایران

محمد پژوهی^۱، M.D.، زهیر محمد حسن^۲، Ph.D.، فرزانه شیخ الاسلامی^۳، M.Sc.

* آدرس مکاتبه: بیمارستان شریعتی - مرکز تحقیقات غدد

** دانشگاه علوم پزشکی تربیت مدرس - دانشکده پزشکی - گروه ایمونولوژی

*** دانشگاه علوم پزشکی تربیت مدرس - دانشکده پزشکی - گروه بیوشیمی

مقدمه

قرن اخیر، قرن تحولات عظیم در تمامی شئون زندگی انسان، بویژه پیشرفت در قلمرو دانش و تکنولوژی نظامی است و پیدایش دو پدیده جنگ افزارهای شیمیایی و میکروبی و همچنین سلاحهای هسته‌ای به جنگها چهره وحشتناک‌تر و کریه‌تر بخشیده است. سلاحهای فوق بدلیل داشتن توانایی انهدام قطعی بنام جنگ افزارهای تخریبی یا کشتار جمعی مشهور شده‌اند. سلاحهای شیمیایی به دلیل هزینه کم تولیدشان و همچنین عدم وجود پادزهر اختصاصی و مؤثر علیه آنها، در سالهای اخیر در جنگهای منطقه‌ای به دفعات مورد استفاده قرار گرفته‌اند. در یورش وحشیانه رژیم بعثی عراق علیه میهن اسلامی ما، این عوامل در سطح گسترده‌ای بر علیه رزمندگان ما استفاده شد [۱].

گاز خردل (Sulfur Mustard) به سختی در آب حل می‌شود ولی در حلال‌های آلی، چربیها، الکل، اتر، نفت، تتراکلریدکربن و گازوئیل محلول است. چون خردل در چربیها محلول است به‌سبب نفوذ از غشاء چربی نفوذ کرده و ضایعات زیادی به موجود زنده وارد می‌کند. گاز خردل در درجه حرارت و فشار طبیعی ترکیبی پایدار و غیر قابل تجزیه است و در آب به کندی به اسید کلریدریک و تیودی گلیکول هیدرولیز می‌شود [۲].

میزان نفوذ خردل بستگی به درجه حرارت دارد، در مطالعات آزمایشگاهی مشاهده شده است که گاز خردل نفوذکننده از پوست در طی ۶۰-۳۰ دقیقه سبب ضایعاتی در

عروق کوچک سطحی می‌گردد. هرچند قصد دشمن بیشتر اثر آبی گازهای شیمیایی بود ولی بررسی اثرات و عوارض دیررس این عوامل بعنوان مشکلی که گریبانگیر جانبازان ماست ضروری بنظر می‌رسد. پس از جنگ تحمیلی جانبازان شیمیایی با مشکلاتی از جمله: افزایش فشار خون، اختلالات عصبی، اشکال در بلع، سرفه، تنگی نفس، خلط خونی، خشکی صدا، انواع عفونت‌های تنفسی، تسوده‌های شکمی، هپاتواسپلنومگالی، بی‌بوست، بی‌خوابی، سردرد، خشکی قریه، اگزوفتالمی، خشکی و زبری پوست، خستگی زودرس، کاهش حافظه، ورم دور پلک، ریزش مو، افسردگی، ناتوانی جنسی، یرقان، اسهال، بی‌قراری، عقیمی، تپش قلب، لنفوما و لوکمیا [۳] اختلالات زیاد در سیستم ایمنی سلولی (اقت در تعداد و وظایف T Cell, B Cell, NK Cell) روبرو هستند [۴-۶]. از آنجاییکه اثر گازهای شیمیایی در کوتاه مدت بر ارگانهای بدن ثابت شده است، انجام مطالعات روی غدد مترشحه داخلی (آندوکراین) را در دراز مدت توجه می‌کند و با توجه به افزایش هزینه‌های درمان، چنین مطالعاتی می‌تواند از ایجاد ضایعات جسمی و روحی جدید در نتیجه تشخیص‌های اشتباه جلوگیری کرده و چنانچه مصلحت‌اندیشی و پیشگیری برای آینده مدنظر مسئولان نظام باشد، می‌توان برای برنامه‌ریزی در امور دفاعی و کاستن از Mortality و Morbidity در طی حملات شیمیایی احتمالی آینده، از نتایج حاصل از این تحقیق استفاده کرد.

هیپوفیز پیشین تحت تأثیر هورمون‌های هیپوتالاموس، علاوه بر ترشح تعدادی هورمون خاص، روند رشد و عمل سایر